

FLEISCHER TAMÁS*

MEDDIG MARAD ITT?

MEGNYITÓBESZÉD CSANÁDI GÁBOR FOTÓKIÁLLÍTÁSÁN

Úgy tapasztaltam, a kiállítási megnyitóbeszédnek három fontos kelléke van.

- (1) Legyen leírva, és olvassuk fel – látsszon, hogy komolyan vettük a feladatot.
- (2) Legyen kellően unalmas, hogy ne lopjuk el a levegőt a kiállító művész elől.
- (3) Legyen elég hosszú, hogy a meghívottaknak ne legyen az a kellemetlen érzésük, hogy csak a pogácsa miatt jöttek el.

Igyekszem mindhárom szabálynak eleget tenni.

MEDDIG MARAD ITT?

Aki az utóbbi időben Csanádi Gáborral együtt megy valahová a városban, jól teszi, ha csak tőmondatokban kommunikál vele. Egy hosszabb összetett mondat végére jutva ugyanis könnyen azt veheti észre, hogy magában beszél. Körülpillantva Gábor jó eséllyel harminc méterrel hátrébb, éppen egy házból bukkan elő, diadalittas arccal. Nyitva talált egy kaput, és be tudott surranni az egyik udvarba egy-két felvételt csinálni.

A tanárok egy részének folyamatosan a fejében motoszkál a mondandója, és éjjel-nappal példákat gyűjt az előadásaihoz. Azt hiszem, Gábornál is így kezdődhetett: eleinte bizonyára adalékokat keresett városszociológia óráihoz, és ehhez fényképezett – illusztrációkat.

Nem tudom, megfogható-e az a pillanat, amikortól a szöveghez mellékelendő illusztrációk átfordultak, fókuszba kerültek, a vizuális témák keresése önálló életre kelt. A fényképezésből *fotózás* lett. Most mindenestre ennek az utóbbi időszaknak az eredményeit látjuk a falakon, kiállítás formájában. A címe:

MEDDIG MARAD ITT?

A plakáton egy lakásból kitett kredenc, a hátsó lépcső mellett. *Meddig marad itt?*

Mi persze további kérdéseket is hozzáfűzhetünk ehhez: Mennyire van útban? Mikor viszik el? Hová viszik el? Ki viszi el? Mi lesz vele? – Gábort nyilván nem zavarja, ha mi tovább érdeklődünk a kredenc múltja és jövője iránt, de őt, a Művészt ez mintha most kevésbé érdekelné. Arra kíváncsi, a jelenben hogyan *metsződnek össze* a dolgok, a jelen hogyan hordozza a történések lenyomatát?

Összemetsződések: az egyik kulcsszót már ki is mondtam. Három szóban próbálom ugyanis megragadni a képek üzenetét, egyben tagolva is a látottakat, a felszíntől haladva a mélyebb összefüggésekig.

Felületek, Összemetsződések, Átmenet. Ez lenne a három szó.

* MTA KRTK Világgazdasági Kutatóintézet

Felületek – hámló vakolattal, rozsdás fémlapokkal, üvegtáblákkal. Ez valóban a felszín és a látvány esztétikai megközelítése. Nem csodálkoznék, ha Gábor számítógépén már egy józsefvárosi falminta, mondjuk a „Fény-kép” lenne az asztal háttérképe. Ide, a felületekhez sorolom a falakra és mindenre írt feliratokat is, bár ezek inkább mókás poénonok, geg-ek. Kedvencem a tárlat címére (Meddig marad itt?) is választ kínáló „sose halunk ki”.

A síkból és az egyszerű poénonok birodalmából kiemeli a közelítést a második kulcsszó, az **Összemetsződések**. Van a képeknek egy nagyobb csoportja, ahol a síkbeli mintázatok térbeli mintázatokkal találkoznak – jobbra esetlegesen, véletlenszerűen, ideiglenesen. Falminta és rácsok, felület és árnyék, sík és mélység, tér és ólomablak, múlt és jelen, korlát és padlóminta; sőt korlát árnyéka és padlóminta. Számomra a Fotós itt átrendezi az idő tartományait, a *múlékony* helyet cserél a *tartóssal*. Az időtlennek, de mindenképpen idősnek számító százéves épületrész megcsillan a pillanat fényében; az unalmast, a régit, a kopottat felélénkíti a furcsán ráeső fénysugár és pont ezt, a múltó pillanatot örökíti meg a jószemű fotós. Most már számunkra ez a pillanat marad itt (Meddig marad itt?), azaz a kép, amiben egyforma rangot nyert a két összetevő, a röpke fénysugár és a röpke évszázad.

Közben persze gondolkozhatunk azon is, vajon mire vonatkozott eredetileg a Művész kérdése, hogy tudniillik „meddig marad itt?” A kusza állapotokra, a rendetlenségre, a lepusztultságra – vagy éppen magukra a régi házakra, az értékekre, amiből meríteni lehet. Mindenesetre nagyon szelíden, tartózkodóan elemez a Művész. Nem mutatja illúziót keltően szépnak sem a múltat, sem az itt-ott épülő jövőt, egyiket sem láttatja a képeken a másiknál fontosabbnak vagy jobbnak.

Számomra a legfontosabb üzenetet a harmadik kulcsszó jeleníti meg: **Átmenet**. Az átmenetiséget érzékelteti a többször idézett tárlatcím is: „Meddig marad itt?” Egy *tranzition* országnak, a *tranzition* időszaknak a megragadásához, jellemzéséhez Csanádi Gábor talált egy igazi és a szó szoros értelmében *át-meneti* helyszínt: a belső városrészek belső udvarait. Ezek az udvarok se nem privát, se nem közösségi terek; de nem hasonlítanak a régebbi korok feldíszített, reprezentatív félnyilvános belső tereihez, a kellemes tartózkodásra kialakított kávéházakhoz vagy a vásárcsarnokhoz sem. Nem, ezek a helyszínek egy kisszerű kor kisszerű félnyilvános terei, olyanok, amit senki sem érez magáénak: sem az ajtók mögötti lakók, sem a szűkebb (vagy akár tágabb) közösség. Ebből következőleg esetlegessé, közömbössé válik – éppen a használói számára – az, hogy a körülmények így maradnak-e, a „díszletek” itt maradnak-e, meddig maradnak itt. Úgy tűnhet, a képek nézőiként néha jobban foglalkoztat minket ez a kérdés, mint magukat a bennlakókat.

A lepusztultság, az elhanyagoltság, a szétmálló világ érzete külön megerősítést kap attól, hogy Csanádi Gábor fotóin szinte nincsenek emberek. Ez elsőre igencsak meglepő, mármint ha nem tudunk elszakadni attól a tényről, hogy a Mester amúgy mint a szociológia tanára keresi a kenyerét, azaz emberi viszonylatokkal foglalkozik. Valójában azonban a város és a megörökített *dolgok* mindenütt az emberi tevékenység lenyomatait mutatják be: hajdanvolt mesterek kovácsolt rácsozatait és ablakait látjuk (Meddig marad itt?), meg különböző feliratokat hagyó emberek nyomait: márványtábla fölé szerelt üvegtáblát, sietve kitűzött papírfecnit, vagy éppen nyilván hosszas munkával előkészített, sablonnal odafűjt helyesírási hibát. (Meddig marad itt?)

A képek tehát *mégis* tudósítanak a díszletek között zajló életről is: bennem fel is merült, hogy bizony egy-egy lakónak szegezve is fel lehetne tenni a kérdést: **Meddig marad itt?** Ez az interjú azonban ezúttal elmarad, csak én pottyantam vissza a direkt értelmezés unalmas világába. – Láttuk, Csanádi Gábor másra, sokkal elvontabb összefüggésekre összpontosít – és mi is részeseivé válhatunk felfedezései örömeinek.

MEDDIG MARAD ITT?

Mivel egy tárlaton vagyunk, a kérdést persze föl lehet tenni magára a kiállításra vonatkoztatva is. Meddig marad itt? Ha szabad javasolnom, az ELTE-épület folyosóinak mindenképpen jól tenne, ha a zárhelyi eredmények és a tanrendi követelmények mellett a falakat valami más is díszítené. Ezek jó képek, és azt gondolom, hogy nyugodtan a falakon maradhatnak hosszabb időre – hogyan mondjam, „állandóra”.

MEDDIG MARAD ITT?

Végül, mielőtt rám vonatkoztatva is felteszi valaki ezt a kérdést, gyorsan befejezem.

Csanádi Gábor munkásságáról lerántottuk a leplet; a kiállítás meg van nyitva!

2011. december 16.

A kiállítás 2012-ben egész évben folyamatosan megtekinthető.

A kiállítás helyszíne:

ELTE Társadalomtudományi Kar 6. emelet.

A képek az északi és déli keresztfolyosókon, illetve a nyugati folyosón láthatók (1117 Budapest Pázmány Péter sétány 1/a.)

A kiállító szívesen rendez „tárlatvezetést”.

Kéréseiket a gcsanadi@tatk.elte.hu e-mail címre kérjük!